

Tyskelevers og tyskstuderendes kognition – udfoldet opsummering af undersøgelsens centrale resultater

Daryai-Hansen, Petra

Published in:

Tyskelevers og tyskstuderendes kognition – opsummering af undersøgelsens centrale resultater. Et projekt støttet af Det Nationale Center for Fremmedsprog

Publication date:

2020

Citation for published version (APA):

Daryai-Hansen, P. (2020). Tyskelevers og tyskstuderendes kognition – udfoldet opsummering af undersøgelsens centrale resultater. I P. Daryai-Hansen, A-M. Fischer-Rasmussen, K. Fenyvesi, M. Gebauer, K. Gorbahn, C. Hansen, M. Hermann, K. Lauts, A. K. S. Rannestad, C. Schepers, ... P. Vinther (red.), *Tyskelevers og tyskstuderendes kognition – opsummering af undersøgelsens centrale resultater. Et projekt støttet af Det Nationale Center for Fremmedsprog* Københavns Universitet, Institut for Engelsk, Germansk og Romansk.

BILAG 1:

Tyskelevers og tyskstuderingens kognition – udfoldet opsummering af undersøgelsens centrale resultater

Petra Daryai-Hansen, april 2020

A. Projektets formål og dataindsamling

Projektet ”Tyskelevers og tyskstuderingens kognition” har haft til formål med afsæt i en kvantitativ og kvalitativ dataopsamling at afdække tyskelevers/-studeringens (1) *motivation* og (2) *oplevelser af at lære/læse tysk på forskellige uddannelsesniveauer* (grundskolen, ungdomsuddannelser, læreruddannelserne og universiteterne) og at identificere (3) *problemfelter*.

I efteråret 2019 blev der gennemført spørgeskemaundersøgelser med elever/studerende på alle fire uddannelsesniveauer i region Øst og Vest. 4237 grundskoleelever, 5071 gymnasieelever, 142 studerende på professionshøjskolerne og 68 universitetsstuderende har gennemført spørgeskemaundersøgelsen.

	Gennemført	Svarprocent	Nogen svar	Beregningsgrundlag for svarprocent
Grundskolen (9. klasse)	4237	ca. 8%	558	Ca. 54.111 elever (tal fra skoleåret 2018/19)
Ungdomsuddannelser (stx/hhx)	5071	ca. 23%	478	Ca. 21.761 elever (tal fra skoleåret 2018/19: Tysk fortsættersprog B, stx: 13.581 elever, hhx: 5.372 elever; Tysk fortsættersprog A, stx: 2.238 elever, hhx: 570 elever)
Læreruddannelsen (alle moduler)	142	ca. 57%	32	Ca. 250 studerende (UCL: ca. 35, KP: ca. 85; Absalon: ca. 25; VIA: ca. 50; UC SYD: ca. 30; UCN: ca. 25)
Universitetet (3. semester, humanistisk og erhvervsproglig bachelor)	68	ca. 62%	9	Ca. 110 studerende på 3. semester (AU: ca. 40, SDU: ca. 30, KU: ca. 20, AAU: ca. 15)

Rådata med alle svar vedlægges af rapporteringen (bilag 10). Projektets beregninger (bilag 3) tager udelukkende udgangspunkt i de gennemførte besvarelser. Derudover blev der valgt en række andre selektionskriterier.

Resultaterne bygger samlet set på et *begrænset datagrundlag*. Dette gælder især for grundskolen og ungdomsuddannelserne. I alt har 3540 grundskoleelever i 9. klasse, 2881 stx- og hhx-elever i 2. og 3. g, 119 studerende på professionshøjskolerne og 55 universitetsstuderende på 3. semester gennemført spørgeskemaundersøgelsen. Svarprocenten er dermed ca. 7% for grundskolen, 13% for ungdomsuddannelserne, 48% for professionshøjskolerne og 45% for universiteterne.

Tyskelevers og tyskstuderes kognition (august 2019-april 2020)

Projektkoordination: Petra Daryai-Hansen, Københavns Universitet (projektansvarlig), Anne-Marie Fischer-Rasmussen, Professionshøjskole UCN

Projektdeltagere: Ann Katrine Stendahl Rannestad (Aalborg Kommune), Camilla Hansen (Center for Mindretalspædagogik), Christoph Schepers (Studieskolen), Katalin Fenyvesi (Syddansk Universitet), Katja Gorbahn (Aarhus Universitet), Kirsten Lauts (Københavns Professionshøjskole), Mette Hermann (Frederikssund Gymnasium), Mirjam Gebauer (Aalborg Universitet), Pia Vinther (Nøvling Skole)

	Gennemført	Svarprocent	Kommentarer
Grundskolen, 9. klasse (kun: går i 9. klasse og tysk siden 5. klasse)	3540	ca. 7%	Projektet har besluttet udelukkende at indsamle data fra elever i 9. klasse for både at indsamle erfaringerne med tysk i grundskoleforløbet samt perspektiver ift. brobygning til ungdomsuddannelser. Ved kun at bruge data fra elever, der har haft tysk siden 5. klasse, udelukkes elever med tidligt tysk fx fra privatskoler og skoler i grænseområdet.
Ungdomsuddannelser, stx/hhx, 2. g og 3. g (ikke inkluderet: 1. g og andre uddannelser)	2881 i alt stx: 2086 hhx: 795	ca. 13%	Data blev indsamlet i december måned. Mange elever i 1. g starter først med tysk efter grundforløbet. 1. g blev derfor fravalgt pga. deres begrænsede erfaring med tyskundervisningen på ungdomsuddannelserne.
Læreruddannelsen (kun: fortsætter A, fortsætter B)	119	ca. 48%	Ved kun at bruge data fra studerende, der har haft tysk som fortsættersprog A eller B, udelukkes bl.a. studerende, der har en adgangsgivende eksamen fra tysksprogede lande.
Universitetet (3. semester, humanistisk og erhvervsproglig bachelor, inkl. AAU, ikke inkluderet: tilvalg/sidefag og andet)	55	ca. 45%	Projektet har besluttet udelukkende at indsamle data fra studerende på 3. semester, fordi de studerende efter 1,5 år har mere omfattende erfaringer med deres uddannelse og er mere orienterede mod deres senere arbejdsliv. Derudover havde SDU samtidig med projektstart fået en større bevilling til at lave en undersøgelse med 1. semester tyskstudere på de danske universiteter. Tyskuddannelsen på AAU blev nedlagt, kort inden spørgeskemaundersøgelsen blev sendt ud. I de kvantitative data var der ingen tydelig forskel mellem AAU og de andre universiteter, hvorfor data fra AAU blev inkluderet.

Parallelt med den kvantitative undersøgelse blev der gennemført semistrukturerede fokusgruppeinterviews med elever/studerende på alle fire uddannelsesniveauer.

Grundskolen	<ul style="list-style-type: none"> Et fokusgruppeinterview med tre elever i 9. klasse på to grundskoler i hhv. København, Odense, Aalborg og Aarhus
Ungdomsuddannelser	<ul style="list-style-type: none"> To fokusgruppeinterviews med tre elever på stx i hhv. København, Odense, Aalborg og Aarhus Et fokusgruppeinterview med tre elever på hhx i hhv. København, Odense, Aalborg og Aarhus
Læreruddannelser	<ul style="list-style-type: none"> Et fokusgruppeinterview med tre studerende på tre læreruddannelser i Øst (Københavns Professionshøjskole, Absalon, UCL) og tre læreruddannelser i Vest (VIA, UCN, UC Syd)
Universiteterne	<ul style="list-style-type: none"> To fokusgruppeinterviews med tre studerende på 3. semester på KU Et fokusgruppeinterview med tre studerende på 3. semester på den humanistiske bachelor på hhv. AU, AAU og SDU Et fokusgruppeinterview med tre studerende på 3. semester på den erhvervsproglige bachelor på hhv. AU, AAU og SDU

Der blev defineret en række udvælgelseskriterier for de semistrukturerede fokusgruppeinterviews.

Grundskoler	<ul style="list-style-type: none"> Store folkeskoler med bredt elevgrundlag Skoler med højt gennemsnit i tysk prøvekarakterer, da vi har en nysgerrighed på, hvad der motiverer tyskelever i grundskolen. <p>I fokusgruppen:</p> <ul style="list-style-type: none"> Piger og drenge, ikke med tysk baggrund Motiverede elever, som dog hverken er helt usædvanligt dygtige, eller ikke lever op til de krav, der stilles, dvs. elever, som klarer sig ganske fornuftigt Om muligt elever, der interesserer sig for forskellige aspekter ved tyskfaget
--------------------	---

Tyskelevers og tyskstuderes kognition (august 2019-april 2020)

Projektkoordination: Petra Daryai-Hansen, Københavns Universitet (projektsansvarlig), Anne-Marie Fischer-Rasmussen, Professionshøjskole UCN

Projektdeltagere: Ann Katrine Stendahl Rannestad (Aalborg Kommune), Camilla Hansen (Center for Mindretalspædagogik), Christoph Schepers (Studieskolen), Katalin Fenyvesi (Syddansk Universitet), Katja Gorbahn (Aarhus Universitet), Kirsten Lauts (Københavns Professionshøjskole), Mette Hermann (Frederikssund Gymnasium), Mirjam Gebauer (Aalborg Universitet), Pia Vinther (Nøvling Skole)

Ungdomsuddannelser	<ul style="list-style-type: none"> • Store gymnasier med bredt elevgrundlag • Gymnasier, som har ry for, at der foregår motiverende tyskundervisning, da vi er interesseret i, hvad der motiverer tyskelever på ungdomsuddannelserne. I fokusgruppen: <ul style="list-style-type: none"> • Piger og drenge, ikke med tysk baggrund • Motiverede elever, som dog hverken er helt usædvanligt dygtige, eller ikke lever op til de krav, der stilles, dvs. elever, som klarer sig ganske fornuftigt • Om muligt, elever, der interesserer sig for forskellige aspekter ved tyskfaget
Læreruddannelserne og universiteterne	<ul style="list-style-type: none"> • Både mandlige og kvindelige studerende • ”Gennemsnitlige” studerende, som har lært tysk som fremmedsprog i det danske skolesystem (og ikke taler eller har talt det i familien), dvs. motiverede studerende, som dog hverken er helt usædvanligt dygtige eller ikke lever op til de krav, der stilles • Om muligt studerende, der interesserer sig for forskellige aspekter ved tyskfaget • På AU, SDU, AAU: en gruppe med humanistisk/gymnasierettet og en gruppe med erhvervsproglig studieretning

Pga. sygdom og andre logistiske grunde har der været enkelte afvigelser ift. de ovenstående tal og udvælgelseskriterier.

B. Projektets dataanalyse

Projektets kvantitative og kvalitative data viser, at der ikke findes den ene tyskelev eller tyskstuderende, men at der er **en stor heterogenitet blandt tyskelever og -studerende**, både med henblik på deres oplevelser, motivationer og holdninger.

Resultater ift. de respektive niveauer, herunder tendenser, der viser sig i projektets kvalitative data, opsummeres i bilag 3.2 (grundskole), bilag 4.2 (læreruddannelse), bilag 5 (ungdomsuddannelserne), bilag 6 (universiteterne) samt bilag 7-9 (interviews på ungdomsuddannelserne i Odense, Aarhus og Aalborg og SDU, AU, AAU).

Et punkt, der fremgår tydeligt af de kvalitative data, og som ikke udfoldes yderligere nedenfor, er, at elever og studerende kan genkende og at eleverne til dels reproducerer stereotype forestillinger om tyskfaget og Tyskland, samt at der blandt gymnasieelever og studerende er en bevidsthed om, at **tyskfagets status i samfundet og uddannelsessystemet er et problem**. Således udtaler fx en tyskstuderende på Københavns Universitet: ”[...] flere og flere tyskuddannelser er lukningstruede og lukker, mens vi stadig sidder og prædiker om, at der mangler tyskfaglige folk”.

I det følgende opsummeres de tendenser, der manifesterer sig i resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsernes lukkede spørgsmål. Der skelnes mellem

- (1) Tyskelevers/-studerendes motivation for at lære/læse tysk på de forskellige uddannelsesniveauer
- (2) Tyskelevers/-studerendes oplevelser af at lære/læse tysk på de forskellige uddannelsesniveauer
- (3) Problemfelter

Tendenserne beskrives under henvisning til beregningerne (se bilag 2), der bygger på en skala med fem værdier. Katalin Fenyvesi har i samråd med Jørgen T. Lauridsen, professor i statistik ved Syddansk Universitet, lavet de statistiske beregninger af surveyundersøgelsens resultater. Petra

Tyskelevers og tyskstuderingens kognition (august 2019-april 2020)

Projektkoordination: Petra Daryai-Hansen, Københavns Universitet (projektsansvarlig), Anne-Marie Fischer-Rasmussen, Professionshøjskole UCN
Projektdeltagere: Ann Katrine Stendahl Rannestad (Aalborg Kommune), Camilla Hansen (Center for Mindretalspædagogik), Christoph Schepers (Studieskolen), Katalin Fenyvesi (Syddansk Universitet), Katja Gorbahn (Aarhus Universitet), Kirsten Lauts (Københavns Professionshøjskole), Mette Hermann (Frederikssund Gymnasium), Mirjam Gebauer (Aalborg Universitet), Pia Vinther (Nøvling Skole)

Daryai-Hansen har med afsæt i disse beregninger udformet den foreliggende udfoldede opsummering af undersøgelsens centrale resultater i samråd med Jørgen T. Lauridsen.

Spørgeskemaet indeholdt spørgsmål med fem (i meget høj grad – slet ikke) eller seks svarmuligheder (helt enig – helt uenig). Svarene fra spørgsmålene med seks valgmuligheder blev omkodet, så gennemsnitsværdierne kan sammenlignes med skalaerne med fem valgmuligheder.

Skalaenhed	Hvor enig er du...	I hvor høj grad...
5	helt enig	i meget høj grad
4	enig	i høj grad
3	hverken enig eller uenig	i nogen grad
2	uenig	i mindre grad
1	helt uenig	slet ikke

I analysen betragtes skalaenheden 3 som neutral. Skalaenheder, der ligger over midtpunktet 3, bliver regnet som tendentielt positive svar. Skalaenheder, der ligger under midtpunktet 3, bliver betragtet som tendentielt negative svar. Til sammenligning: I fx ”Die Leipziger Autoritarismus-Studie” (Decker & Brähler 2018: 72) betragtes skalaenhederne 4-5 som åbenlyst samtykke, skalaenhederne 1-2 som afvisning og skalaenheden 3 som latent samtykke.

I formuleringerne nedenfor bliver der derudover taget højde for, i hvor høj grad skalaenhederne afviger fra midtpunktet 3 som neutral værdi. Derudover angives skalaenhederne i parentes. I analysen bruges formuleringen ’flertallet af elever/studerende’, når gennemsnitsværdien ligger over 3. Der er tale om en kontinuert skala, der kan fortolkes som foreslået.

C. Centrale tendenser

Projektets kvantitative data viser en stor heterogenitet blandt tyskelever og -studerende. Med afsæt i resultater fra spørgeskemaundersøgelsernes lukkede spørgsmål kan der peges på nedenstående centrale tendenser.

(1) Tyskelevers/-studerendes motivation for at lære/læse tysk på de forskellige uddannelsesniveauer

På tværs af uddannelsesniveauer:

- **Flertallet af elever og studerende synes at det er vigtigt at lære tysk.**
  - Flere elever i grundskolen er mere enige end uenige i, at det er vigtigt at lære tysk (grundskole: 3.3).
  - Mange elever på ungdomsuddannelserne er enige i, at det er vigtigt at lære tysk (ungdomsuddannelser: 3.7).
  - På læreruddannelsen og universiteterne er de fleste studerende meget enige i, at det er vigtigt at lære tysk (læreruddannelsen: 4.6; universiteter: 4.6).
- **På tværs af uddannelsesniveauerne er et væsentligt argument for at lære tysk, at eleverne og studerende synes, at det er vigtigt at kunne andre fremmedsprog ud over engelsk** (grundskole: 3.7; ungdomsuddannelser: 3.9; læreruddannelsen: 4.6; universiteter: 4.8).

- **Derudover er mange elever og studerende motiverede for at lære tysk, fordi de vil kunne kommunikere med andre på tysk** (grundskole: 3.2; ungdomsuddannelser: 3.7; læreruddannelsen: 4.6; universiteter: 4.6).

Særligt for grundskolerne og ungdomsuddannelserne:

- I grundskolerne og på ungdomsuddannelserne er det centrale argument for at lære tysk, at eleverne har **været i et tysktalende land**, fx Tyskland, Østrig eller Schweiz (grundskole: 4.4; ungdomsuddannelser: 4.4).

Særligt for læreruddannelserne og universiteterne:

- På læreruddannelserne og universiteterne er et centralt argument for at lære tysk, at de studerende kan **lide det tyske sprog** (læreruddannelsen: 4.6; universiteter: 4.6). Det er til en vis grad også tilfældet på ungdomsuddannelserne (ungdomsuddannelser: 3.2), især hos elever som lærer tysk som fortsættersprog A (se bilag 5).
- På læreruddannelserne og universiteterne er de fleste studerende motiverede for at lære tysk, fordi de **interesseres sig for tysktalende landes kultur** (læreruddannelsen: 4.1; universiteter: 4.2) **og samfundsforhold** (læreruddannelsen: 4.0; universiteter: 4.1).
- Mange studerende angiver derudover at de har valgt at læse tysk, fordi de **kunne lide tyskundervisningen i deres grundskole/på deres ungdomsuddannelse** (læreruddannelsen: 3.9; universiteter: 3.7). Projektets kvalitative data peger på, at deres lærere i grundskolen/på ungdomsuddannelsen har spillet en stor rolle ift. deres uddannelsesvalg. På tysk fortsættersprog A stx/hhx (392 respondenter i alt) angiver 7%, at de er helt enige, 8% at de er enige og 19% at de er delvist enige i, at de kan forestille sig at læse tysk på en læreruddannelse eller et universitet.
- De fleste studerende på 3. semester er ikke enige i, at de læser tysk, fordi **de ikke vidste, hvad de ellers skulle læse** (læreruddannelsen: 1.4; universiteter: 2.2).
- De fleste studerende er sikre på, at de **vil færdiggøre deres tyskuddannelse** på læreruddannelsen (4.8) og deres bacheloruddannelse på universitet (4.6).

Særligt for læreruddannelserne:

- På læreruddannelsen er en væsentlig motivation for at læse tysk, at de studerende vil **bidrage til udviklingen af tyskundervisningen i grundskolen** (4.5). Af fokusgruppeinterviewene fremgår det desuden, at de studerendes motivation for at lære tysk også handler om et ønske om at give deres kærlighed til sproget videre, dvs. give deres egne oplevelser og deres egen glæde ved sproget videre til deres kommende elever.
- De fleste studerende vurderer, at de gennem tyskfaget har **gode ansættelsesmuligheder på en grundskole** (4.3), og at tysk også giver dem **andre interessante jobmuligheder** (4.0).
- Derudover er de fleste studerende enige i, at de har valgt at læse tysk på læreruddannelsen, fordi de **elsker at blive udfordret** (4.2). Dette understøttes af de kvalitative data, som peger på, at de studerendes studievalg handler om at udfordre og udvikle sig selv ved at lære et sprog, som de anser for at være sværere end fx engelsk.

Særligt for universiteterne:

- På universiteterne er en væsentlig motivation for at læse tysk, at de studerende vurderer, at uddannelsen giver dem **interessante jobmuligheder** (4.5), **fx i en virksomhed** (4.2).
- Mange studerende vil gerne **formidle tysk sprog og kultur** til andre (3.8).
- De fleste studerende kunne godt tænke sig at **arbejde eller studere i et tysktalende land** (4.1).

- Det fremgår af projektets kvalitative data, at de fleste studerende har en stor forkærlighed eller tilknytning til tysk, og at de er drevet af følelsen af, at det at kunne tysk er noget specielt, noget ikke alle kan.

(2) Tyskelevers/-studerendes oplevelser af at lære/læse tysk på de forskellige uddannelsesniveauer

På tværs af uddannelsesniveauer:

- **Flertallet af elever og studerende er glade for deres tyskundervisning.**
  - Flere elever i grundskolen og på ungdomsuddannelserne er mere enige end uenige i, at de er glade for deres tyskundervisning (grundskole: 3,1; ungdomsuddannelser: 3.5).
  - På læreruddannelserne og universiteterne er de studerende enige eller meget enige i, at de er glade for deres tyskstudium (læreruddannelsen: 4.4; universiteter: 4.2).
- **Flertallet af elever og studerende oplever**
  - at der er *en god og tryk stemning i tyskundervisningen* (grundskole: 3.4; ungdomsuddannelser: 3.7; læreruddannelsen: 4.3; universiteter: 4.1)
  - at de *klarer sig godt* i tyskundervisningen (grundskole: 3.2; ungdomsuddannelser: 3.3; læreruddannelsen: 3.6; universiteter: 3.7)
  - at der er *sammenhæng mellem deres arbejdsindsats og deres faglige præstationer* (grundskole: 3.2; ungdomsuddannelser: 3.5; læreruddannelsen: 3.9; universiteter: 3.7)
  - at der er *struktur, retningslinjer og klare mål for det faglige arbejde* (grundskole: 3.2; ungdomsuddannelser: 3.4 læreruddannelsen: 3.5; universiteter: 3.7).
- I deres undervisning oplever flertallet af elever/studerende
  - at *tysk som undervisningssprog* prioriteres (grundskole: 3.3; ungdomsuddannelser: 3.5; læreruddannelsen: 3.9; universiteter: 4.2)
  - at *varieret undervisning* prioriteres (grundskole: 3.3; ungdomsuddannelser: 3.5 læreruddannelsen: 3.9 universiteter: 3.3)
  - at *faglig progression* prioriteres (grundskole: 3.2; ungdomsuddannelser: 3.5; læreruddannelsen: 3.7; universiteter: 3.3)
  - at *feedback* prioriteres (grundskole: 3.4; ungdomsuddannelser: 3.7; læreruddannelsen: 3.6; universiteter: 3.3).
- I forhold til færdighederne oplever mange elever/studerende, at både *mundtlighed* (grundskole: 3.7; ungdomsuddannelser: 3.9, læreruddannelsen: 4.0; universiteter: 3.5), *skriftlighed* (grundskole: 3.6; ungdomsuddannelser: 3.8, læreruddannelsen: 3.8; universiteter: 4.2) og *læseforståelse* (grundskole: 3.6; ungdomsuddannelser: 3.7, læreruddannelsen: 3.8; universiteter: 3.6) prioriteres i deres tyskundervisning.¹
- Derudover oplever flertallet af elever/studerende, at *kulturforståelse/kulturelle forhold* (grundskole: 3.6; ungdomsuddannelser: 3.7, læreruddannelsen: 3.9) prioriteres. På

---

¹ Ift. lærerstuderende angives her og i det følgende lærerstuderendes vurderinger ift. udvikling af deres kompetencer til at udvikle elevernes kompetencer. I spørgeskemaundersøgelsen var der derudover også spørgsmål der fokuserede på de studerendes egne kompetencer, fx deres egen mundtlighed eller skriftlighed (se for dataanalysen bilag 4.1).

universiteterne er de fleste studerende enige i, at de tysktalende landes historie (4.0) prioriteres i højere grad end skønlitteratur (2.8.), og de er, også på den humanistiske bachelor, enige i, at dette er en god prioritering.

- Flertallet af elever/studerende oplever, at både den **formelle grammatikundervisning** (grundskole: 3.7; ungdomsuddannelser: 3.9, læreruddannelsen: 3.1; universiteter: 3.3) og den **funktionelle grammatikundervisning** (grundskole: 3.3; ungdomsuddannelser: 3.4, læreruddannelsen: 3.6; universiteter: 3.3) prioriteres i deres tyskundervisning. På grundskolen og ungdomsuddannelserne er det elevernes opfattelse, at den funktionelle grammatikundervisning prioriteres i noget mindre grad end den formelle. På læreruddannelsen er det omvendt.
- Flertallet af elever og studerende oplever, at **niveauet** i deres tyskundervisning er passende. De fleste elever/studerende er ikke enige i, at det sproglige og faglige niveau er for højt. Til sammenligning oplever lidt flere elever og studerende, at niveauet er **for højt** (grundskole: 2.7; ungdomsuddannelser: 2.5, læreruddannelse: 2.2, universitet: 2.2) end at det er **for lavt** (grundskole: 2.1; ungdomsuddannelser: 2.1, læreruddannelse: 1.8, universitet: 2.0).

Særligt for ungdomsuddannelserne, læreruddannelsen og universiteterne:

- På ungdomsuddannelserne, læreruddannelsen og universiteterne er flere elever/studerende enige end uenige i, at de får **succesoplevelser** i deres tyskundervisning (ungdomsuddannelser: 3.1; læreruddannelsen: 3.7; universiteter: 3.5). I fokusgruppeinterviewene understreger mange elever/studerende, at det er vigtigt at have succesoplevelser i tyskfaget og at føle, at man mestrer det, der forventes af en.
- Derudover er flertallet af elever på ungdomsuddannelserne/studerende enige i at deres tyskundervisning er **fagligt interessant og meningsfuld** (ungdomsuddannelser: 3.3; læreruddannelsen: 4.0; universiteter: 3.9). I grundskolen er svarene neutrale (3.0).
- I forhold til **brobygning** er flere gymnasieelever/studerende enige end uenige i at tyskundervisningen har bygget systematisk videre på de kundskaber, de har erhvervet sig i grundskolen/på ungdomsuddannelserne (ungdomsuddannelser: 3.3; læreruddannelse: 3.4; universitet: 3.6). Mange elever/studerende er ikke enige i, at de har oplevet en for svær overgang og en for hurtig progression, da de startede på gymnasiet/de videregående uddannelser (ungdomsuddannelser: 2.6; læreruddannelsen: 2.6; universiteter: 2.5). Projektets kvalitative data peger på, at elever/studerende har meget forskellige oplevelser af overgangen, der bl.a. afhænger af deres indgangsniveau. Flere studerende giver i deres interviews udtryk for, at de har oplevet overgangene fra både grundskole til gymnasium samt fra gymnasium til uddannelse som vanskelige og efterlyser en blidere overgang mellem niveauerne.

Særligt for læreruddannelsen og universiteterne:

- Mange studerende føler sig i rustet til at kunne **arbejde både med tysk** (læreruddannelsen: 4.2; universiteter: 4.3) **og på tysk** (læreruddannelsen: 3.7; universiteter: 4.1) i deres senere arbejdsliv, og de oplever, at de **udvikler sig i både fagdidaktisk** (læreruddannelsen: 3.9)/ **fagligt** (universiteter: 4.2) **og sprogligt** (læreruddannelsen: 3.8; universiteter: 3.7) på deres uddannelse. Tallene for den faglige udvikling er noget højere end for den sproglige. Det gælder især for læreruddannelsen.
- Det fremgår af projektets kvalitative data, at de studerende på læreruddannelserne oplever, at de har et stort behov for at blive sprogligt bedre rustet til at undervise faget i grundskolen.

- Det fremgår af projektets kvalitative data, at de studerende på universiteterne oplever den faglige mangfoldighed og bredde på uddannelsen (integration af både sprog, kultur, samfund, historie, didaktik, tysk i erhvervsammenhænge og sprogvidenskab) som en stor fordel ("*[...] jeg valgte tysk, fordi der kunne jeg kombinere flest af mine interesser*").
- På læreruddannelsen peger de kvalitative data på, at de studerende er særligt glade for variationen og praksisnærheden af undervisningen. De fleste studerende oplever at blive introduceret for en lang række forskellige aktiviteter og materialer, som de direkte kan anvende i undervisningen.

(3) Problemfelter

På tværs af uddannelsesniveauer:

- Flertallet af elever/studerende vurderer, at **autentisk sprogbrug gennem kultur møder/ international kontakt** ikke prioriteres i deres undervisning (grundskole: 2.3; ungdomsuddannelser: 2.8; læreruddannelsen: 3.3; universiteter: 2.7), og har et ønske om, at dette prioriteres i højere grad (grundskole: 3.4; ungdomsuddannelser: 3.7; læreruddannelsen: 4.0; universiteter: 4.1). Dette bekræftes af projektets kvalitative data, der bl.a. viser, at mange elever/studerende oplever autentisk sprog- og kulturkontakt som særligt givende og udtrykker et ønske om at kunne rejse til tysktalende lande ifm. undervisningen.
- Flertallet af elever og studerende på universiteterne vurderer, at **karriereperspektivet** (grundskole: 2.3; ungdomsuddannelser: 2.2) og **tysk i erhvervsammenhænge** (universiteter: 3.1) ikke prioriteres i deres undervisning, og at dette burde prioriteres i højere grad (grundskole: 3.3; ungdomsuddannelser: 3.7, universiteter: 4.2). På universiteterne er de fleste studerende enige i, at de **tysktalende landes samfund og kultur** prioriteres på deres uddannelse (4.0), men har et ønske om at det prioriteres i endnu højere grad.
- Flertallet af elever/studerende vurderer, at **Content and Language Integrated Learning, dvs. tysk i andre fag** (grundskole: 1.8; ungdomsuddannelser: 2.3; læreruddannelsen: 2.1) **og emner fra andre fag i tysk** (grundskole: 2.5; ungdomsuddannelser: 2.3; læreruddannelsen: 2.3) ikke prioriteres i deres undervisning, og at både tysk i andre fag (grundskole: 2.6; ungdomsuddannelser: 3.1; læreruddannelsen: 3.4) og emner fra andre fag i tysk (grundskole: 3.0; ungdomsuddannelser: 3.1 læreruddannelsen: 3.5) burde prioriteres i højere grad. Der foreligger ikke kvantitative data på universiteterne hertil, men i projektets fokusgruppeinterviews peger mange universitetsstuderende på, at arbejdet med CLIL i en universitetskontekst er yderst vigtigt og udbytterigt, og at de oplever det som berigende, at de har mulighed for at tale om faglige indhold på tysk i deres uddannelse.
- Ift. færdigheder oplever mange elever/studerende
  - at **lytteforståelse** prioriteres i mindre grad end de andre færdigheder (grundskole: 3.3; ungdomsuddannelser: 3.1; læreruddannelsen: 3.7; universiteter: 3.4), og har et ønske om at dette prioriteres i højere grad (grundskole: 4.0; ungdomsuddannelser: 4.2; læreruddannelsen: 4.4; universiteter: 4.1).
  - at **mundtlighed** prioriteres i deres tyskundervisning (grundskole: 3.7; ungdomsuddannelser: 3.9; læreruddannelsen: 4.0; universiteter: 3.5), men har et ønske et

øget fokus på mundtlighed (grundskole: 4.3; ungdomsuddannelser: 4.6; læreruddannelsen: 4.5; universiteter: 4.8).

- Flertallet af elever/studerende er enige i at **arbejdet med ordforråd** prioriteres i deres undervisning (grundskole: 3.4; ungdomsuddannelser: 3.5, læreruddannelsen: 3.9; universiteter: 3.2), men har et ønske om, at dette prioriteres i endnu højere grad (grundskole: 4.0; ungdomsuddannelser: 4.3; læreruddannelsen: 4.5; universiteter: 4.4).
- Med undtagelse af studerende på læreruddannelserne, oplever flertallet af elever/studerende, at **sproglæringsstrategier** prioriteres i mindre grad i deres undervisning (grundskole: 2.9; ungdomsuddannelser: 2.7; læreruddannelsen: 3.5; universiteter: 2.4) og både elever og studerende synes, at de burde prioriteres i langt højere grad (grundskole: 3.7; ungdomsuddannelser: 3.8; læreruddannelsen: 4.1; universiteter: 3.7).
- Flertallet af elever oplever at **flersprogethedsdidaktik** prioriteres i mindre grad (grundskole: 2.9; ungdomsuddannelser: 2.7; læreruddannelsen: 3.1; universiteter: 3.3), og både elever og studerende vurderer, at dette burde prioriteres i højere grad (grundskole: 3.3; ungdomsuddannelser: 3.1; læreruddannelsen: 3.7; universiteter: 3.6).
- Ift. **grammatik** oplever flertallet af elever og studerende på universiteterne, at den **formelle grammatikundervisning** (grundskole: 3.7; ungdomsuddannelser: 3.9; læreruddannelsen: 3.1; universiteter: 3.3) prioriteres i højere grad end den **funktionelle** (grundskole: 3.3; ungdomsuddannelser: 3.4; læreruddannelsen: 3.6; universiteter: 3.3). Flertallet af elever/studerende på alle uddannelsesniveauer synes, at den **formelle** burde prioriteres (grundskole: 3.6; ungdomsuddannelser: 3.6; læreruddannelsen: 3.5; universiteter: 3.9), men at den **funktionelle tilgang** burde prioriteres i højere grad (grundskole: 3.8; ungdomsuddannelser: 3.9; læreruddannelsen: 4.3; universiteter: 4.2). Det fremgår af projektets kvalitative data, at eleverne/de studerende dels har meget forskellige holdninger til arbejdet med grammatik, og at der på læreruddannelserne er flere studerende, der ønsker et øget fokus på grammatik.
- Flertallet af elever/studerende oplever, at **undervisningsdifferentiering** (grundskole: 3.0; ungdomsuddannelser: 3.1; læreruddannelsen: 3.3; universiteter: 2.7) prioriteres kun i mindre grad i deres undervisning, og har et ønske om, at dette prioriteres i højere grad (grundskole: 4.1; ungdomsuddannelser: 4.3; læreruddannelsen: 4.4; universiteter: 3.8).
- Flertallet af elever/studerende oplever, at feedback, faglig progression og varieret undervisning prioriteres i deres undervisning, men har et ønske om at både **feedback** (grundskole: 4.1; ungdomsuddannelser: 4.4; læreruddannelsen: 4.3; universiteter: 4.4), **faglig progression** (grundskole: 4.2; ungdomsuddannelser: 4.3; læreruddannelsen: 4.5; universiteter: 4.2) og **varieret undervisning** (grundskole: 4.1; ungdomsuddannelser: 4.4; læreruddannelsen: 4.6; universiteter: 4.1) prioriteres i endnu højere grad.
- Ift. **brobygning** er ca. lige mange elever/studerende enige som uenige i, at de ikke ved/vidste, hvad der forventes/forventedes af dem på det næste uddannelsesniveau i faget tysk (grundskole: 2.8; ungdomsuddannelser: 2.9, læreruddannelsen: 3.3; universiteter: 3.0). Det fremgår af projektets kvalitative data, at gymnasieeleverne/de studerende gerne ville have haft mere information ift. tysk som fortsættersprog A og tysk på de videregående

uddannelser, om muligt fra andre elever eller studerende. De fleste grundskoleelever angiver, at der på deres skole ikke findes et samarbejde med gymnasier om tysk (1.8).

Særligt for grundskolerne og ungdomsuddannelserne:

- Mange elever er mere uenige end enige i, at de er motiverede for at lære tysk, fordi de **interesseres sig for tysktalende landes kultur** (grundskole: 2.5, ungdomsuddannelser: 2.8) og **samfundsforhold** (grundskole: 2.6, ungdomsuddannelser: 2.8).
- Mange elever i grundskolen (2.1) og på ungdomsuddannelserne (2.5) hører/bruger ikke **tysk uden for tyskundervisningen**. Dette bekræftes af projektets kvalitative data, hvor mange elever og studerende giver udtryk for, at de fleste elever oplever, at tysk i modsætning til engelsk er noget, der er fjernet og ikke en del af deres hverdag.
- Flertallet af elever oplever, at de i deres tyskundervisning ikke i tilstrækkelig grad kan **arbejde med det, der interesserer dem** (grundskole: 2.5; ungdomsuddannelser: 2.6). Samtidig fremgår det af projektets kvalitative data, at eleverne motiveres af emner, der har relation til deres virkelighed og hverdag.
- Der er flere elever, der er enige end uenige i, at de lærer tysk, fordi de har brug for **tysk i deres videre uddannelse** (grundskole: 2.7; ungdomsuddannelser: 2.6) og deres **senere arbejdsliv** (grundskole: 2.6; ungdomsuddannelser: 2.9). I projektets kvalitative data giver mange elever til kende, at de mangler oplysninger om, hvad de mere specifikt skal bruge tyskfaget til ("*Ja man hører tit det bare er noget med handel, men hvad er det?*")
- Der er lige mange elever i 9. klasse, der føler sig rustet og ikke føler sig rustet til at **fortsætte med tysk efter 9. klasse** (3.0). På ungdomsuddannelserne er flere gymnasieelever uenige end enige i, at de føler sig rustet til at fortsætte med tysk i deres **videre uddannelse** (2.9), og flertallet af elever føler sig ikke rustet til at arbejde med tysk i deres **fremtidige arbejdsliv** (2.7).

Særligt for grundskolerne:

- På ungdomsuddannelserne, læreruddannelsen og universiteterne lærer flertallet af elever/studerende tysk, fordi de **godt kan lide det tyske sprog**. Dette er ikke tilfældet i grundskolen (2.7). I grundskolen angiver derudover mange elever, at de lærer det tyske sprog, fordi det ikke var muligt at **vælge et andet sprog** (3.6), og der er lidt færre elever, der er enige end uenige i, at de vil **fortsætte med tysk efter 9. klasse** (2.9). Derudover er der flere elever, der er uenige end enige i, at de får **succesoplevelser** i tyskundervisningen (grundskole: 2.8).

Særligt for læreruddannelserne og universiteterne:

- På universiteterne (3.6) og især på læreruddannelserne (4.3) ønsker mange studerende **flere timer** på deres tyskstudium. De fleste studerende på læreruddannelserne ønsker derudover flere moduler i faget tysk (4.2), og det fremgår af de kvalitative data, at mange af dem synes, at der er for lidt tid til sproglig repetition og fordybelse.

Særligt for universiteterne:

- Mange studerende er enige i, at de gerne vil formidle tysk sprog og kultur til andre (3.8). Samtidigt synes mange studerende, at didaktik ikke prioriteres på universitetet (2.4), og de har et ønske om, at dette prioriteres i højere grad (3.1).

Tyskelevers og tyskstuderingens kognition (august 2019-april 2020)

Projektkoordination: Petra Daryai-Hansen, Københavns Universitet (projektsvarlig), Anne-Marie Fischer-Rasmussen, Professionshøjskole UCN

Projektdeltagere: Ann Katrine Stendahl Rannestad (Aalborg Kommune), Camilla Hansen (Center for Mindretalspædagogik), Christoph Schepers (Studieskolen), Katalin Fenyvesi (Syddansk Universitet), Katja Gorbahn (Aarhus Universitet), Kirsten Lauts (Københavns Professionshøjskole), Mette Hermann (Frederikssund Gymnasium), Mirjam Gebauer (Aalborg Universitet), Pia Vinther (Nøvling Skole)

Bilag

Ovenstående udfoldes statistisk i bilag 2 og 10. Mere information om resultater på de respektive niveauer, herunder tendenser, der viser sig i projektets kvalitative data, opsummeres i bilag 3.2 (grundskole), bilag 4.2 (læreruddannelse), bilag 5 (ungdomsuddannelserne), bilag 6 (universiteterne) samt bilag 7-9 (interviews på SDU, AU, AAU og ungdomsuddannelserne i Odense, Aarhus og Aalborg).

- Bilag 1: Udfoldet opsummering af undersøgelsens centrale resultater (Petra Daryai-Hansen)
- Bilag 2: Beregningerne, spørgeskemaundersøgelse på alle niveauer (Katalin Fenyvesi)
- Bilag 3: Analyse grundskole, kvantitative data (bilag 3.1, Anne-Marie Fischer-Rasmussen) og interviews (bilag 3.2, Anne-Marie Fischer-Rasmussen og Camilla Hansen)
- Bilag 4: Analyse læreruddannelse, kvantitative data (bilag 4.1, Anne-Marie Fischer-Rasmussen) og interviews (bilag 4.2, Anne-Marie Fischer-Rasmussen og Camilla Hansen)
- Bilag 5: Analyse, spørgeskemaundersøgelse ungdomsuddannelserne, med fokus på sammenligning mellem fortsætter A og fortsætter B, samt interviews i København (Petra Daryai-Hansen)
- Bilag 6: Analyse, spørgeskemaundersøgelse universiteterne, herunder sammenligning humanistisk/erhvervsproglig bachelor, samt interviews på KU (Petra Daryai-Hansen)
- Bilag 7: Analyse, interviews på SDU og ungdomsuddannelserne Odense (Katalin Fenyvesi)
- Bilag 8: Analyse, interviews på AU (bilag 8.1) og ungdomsuddannelserne Aarhus (bilag 8.2) (Katja Gorbahn)
- Bilag 9: Analyse, interviews på AAU og ungdomsuddannelserne Aalborg (Mirjam Gebauer)
- Bilag 10: Rådata, spørgeskemaundersøgelserne